

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ
ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΓΥΝΑΙΚΑ
Προκλήσεις και Ποιμαντική πλαισίωση

Μένιας Κουρτεσάκη, Μ.Θ.

Οι απαιτήσεις της σύγχρονης εποχής είναι τέτοιες που πολλές φορές αναγκάζουν τα μέλη των σύγχρονων κοινωνιών να κάνουν απαιτητικούς συνδυασμούς σε προσωπικό και οικογενειακό επίπεδο που υπό άλλες συνθήκες ίσως και να μην τους έκαναν. Ο ρόλος της σύγχρονης γυναίκας είναι αρκετά απαιτητικός σε πολλές εκφάνσεις της οικογενειακής αλλά και της επαγγελματικής της ζωής. Η σύγχρονη γυναίκα και μητέρα καλείται να ισορροπήσει μεταξύ της οικογενειακής ευημερίας σε ψυχολογικό και σε οικονομικό επίπεδο, αλλά και των ατομικών της επιδιώξεων σε σχέση με την εργασία της.

Αρχέγονες επιταγές και η προσαρμογή στο σήμερα

Σύμφωνα με την Αγία Γραφή οι δύο πρώτες εντολές που έδωσε ο Θεός στον άνθρωπο μέσω του Αδάμ και της Εύας αφορούσαν την οικογένεια και την εργασία. Τα δύο φύλα πρέπει να αγωνιστούν για την πραγμάτωση της οικογένειας μέσω της εργασίας τους. Με άλλα λόγια η οικογένεια και η εργασία αποτέλεσε εντολή για τους πρωτόπλαστους για την ατομική και συλλογική ευημερία.¹ Σήμερα υπάρχει μια κάποια αντίδραση και αντιπαλότητα ως προς τα παραδεκτά και καταξιωμένα που ίσχυαν παλαιότερα για τον γάμο και την οικογένεια. Ο άνθρωπος έχει ο ίδιος ανάγκη να θεσμοθετεί τους κανόνες της διαβίωσής του βασιζόμενος στην εμπειρία και την

¹ Α. Μ Σταυροπούλου, Ιχνηλασίες. Αναλόγιο κστ' Αθήνα 2007. "Οι δύο εντολές" σ. 51-57.

λογική του και να μην βασίζεται σε κανόνες και νόμους που του επιβάλλονταν στο παρελθόν έξωθεν και άνωθεν. Ακόμη και όσοι πρεσβεύουν τα της εκκλησίας, προβάλλουν ένα κάποιου είδους εκσυγχρονισμό του παραδοσιακού μοντέλου του γάμου και της οικογένειας. Μέσα από αυτή την διαδικασία καλό είναι να αναδειχτούν τα θετικά σημεία που υπάρχουν ιδιαίτερα στον ορθόδοξο χριστιανικό γάμο και να διορθωθούν τα κακώς κείμενα.²

Στο παρελθόν, για πάρα πολλούς αιώνες, η γυναίκα ήταν επιφορτισμένη με την ανατροφή των παιδιών και την στήριξή τους, τις ώρες που ο άντρας δούλευε για να παρέχει στην οικογένεια τα προς το ζην. Στην σύγχρονη εποχή με τις αυξανόμενες απαιτήσεις και η γυναίκα εντάχθηκε στην αγορά εργασίας με στόχο αρχικά την αύξηση του οικογενειακού εισοδήματος και κατ' επέκταση την ευημερία της οικογένειας. Πέραν όμως του απλού βιοπορισμού η εργασία προσφέρει χαρά και δημιουργικότητα στον άνθρωπο, κοινωνική αναγνώριση και ένταξη σε κοινωνικές ομάδες. Αποτελεί τον μοχλό για δραστηριοποίηση του ανθρώπου και έμπρακτο τρόπο προσφοράς στο κοινωνικό σύνολο, ανάλογα με τα ταλέντα και τις κλίσεις του καθενός. Ιδιαίτερα όταν ένας άνθρωπος αγαπά την εργασία του και δεν την κάνει μόνο υποκινούμενος από το οικονομικό όφελος, αλλά αποτελεί για αυτόν τρόπο έκφρασης των ατομικών του κλίσεων. Αυτό αποτελεί από μόνο του μια πρόκληση για τον σύγχρονο άνθρωπο, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια της κρίσης στην σύγχρονη ελληνική κοινωνία. Και λέγοντας πρόκληση εννοούμε να έχει κάποιος την δυνατότητα να διαλέξει έναν τομέα εργασίας που να τον αγαπά και να τον εκφράζει και να βρει μια θέση εργασίας διαθέσιμη για να προσφέρει τις υπηρεσίες του.

Λεπτές ισορροπίες

Στα πλαίσια αυτής της σύντομης αναφοράς θα επικεντρωθώ στον ρόλο της γυναίκας σε σχέση με την εργασία και την οικογένεια και την ισορροπία αυτών των δύο στα χρόνια της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας. Ο συνδυασμός και η ισορροπία αυτών των δύο είναι το ζητούμενο και η αναζήτηση του τρόπου με τον οποίο αυτό

² Α. Μ Σταυροπούλου, Ιχνηλασίες. Αναλόγιο κστ' Αθήνα 2007. Γάμος και οικογένεια 'Το μήλον της έριδος" σ. 58-62.

μπορεί να επιτευχθεί. Για ένα τέτοιο πολύπλοκο ζήτημα οι απαντήσεις δεν μπορεί να είναι εύκολες και δεν σημαίνει ότι για την κάθε γυναίκα μπορεί να είναι ακριβώς οι ίδιες. Η εξατομίκευση σε τέτοια ζητήματα κρίνεται απαραίτητη, γιατί και η κάθε γυναίκα έχει τις ιδιαίτερες κλίσεις της. Παρόλα αυτά μπορούμε να αναζητήσουμε κάποιες κατευθύνσεις οι οποίες να αποτελούν βασικούς πυλώνες σύζευξης εργασίας και οικογένειας σε σχέση με την εργαζόμενη γυναίκα.

Άγχος και υπέρβαση

Για τις γυναίκες που ενδιαφέρονται να προσφέρουν στον επαγγελματικό στίβο μόνιμο άγχος αποτελεί ο συνδυασμός οικογένειας και εργασίας. Η οικογένεια αποτελεί θεμελιώδες κύτταρο της κοινωνίας και καλύπτει ψυχολογικές ανάγκες του ανθρώπου. Η οικογένεια είναι αυτή που προσφέρει αγάπη και ολοκλήρωση στον άνθρωπο υπό την προϋπόθεση ότι τα μέλη της σέβονται και αγαπούν ο ένας τον άλλο. Οι σύζυγοι στηρίζουν ο ένας τον άλλον στα εύκολα και στα δύσκολα και η μεταξύ τους αγάπη αποτελεί πρότυπο και για τα παιδιά τους. Για την δημιουργία οικογένειας και απογόνων απαιτούνται αρκετές θυσίες και από τους δύο. Χρειάζεται πολλές φορές οι ανάγκες των παιδιών να προηγούνται από αυτές των συζύγων. Ιδιαίτερα η μέλλουσα μητέρα καλείται να κυοφορήσει και κατά αυτήν την περίοδο ή κατά τα πρώτα στάδια της ζωής του βρέφους χρειάζεται να σταματήσει προσωρινά την εργασία της και να αφοσιωθεί στην ανατροφή του τέκνου της.

Πολλές σύγχρονες γυναίκες έχουν την τύχη, ιδιαίτερα αν κατέχουν κάποια καλή εργασιακή θέση όπως η γυναίκα επιστήμονας, να σταματήσουν από την εργασία τους για κάποιο διάστημα και αργότερα να συνεχίσουν. Σε πολλές μάλιστα περιπτώσεις έχουν την τύχη να απολαμβάνουν μειωμένου ωραρίου προκειμένου να φροντίζουν τα παιδιά τους. Από την άλλη πλευρά υπάρχουν και αρκετές γυναίκες που δεν έχουν αυτά τα προνόμια και παρόλα αυτά καταφέρνουν να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις και των δύο ρόλων. Ο συνδυασμός σε πολλές περιπτώσεις είναι αρκετά δύσκολος αλλά καταφέρνουν να ισορροπήσουν ανάμεσα στα δύο με την βοήθεια των οικείων τους ανθρώπων.

Ερωτήματα και τυχόν απαντήσεις

Το ερώτημα που τίθεται πολλές φορές, όχι μόνο κοινωνικά αλλά και στο ίδιο το μυαλό αυτών των γυναικών, είναι αν κάπου στον συνδυασμό οικογένειας και εργασίας αφήνουν κενά με την απουσία τους τις ώρες που απαιτείται η παρουσία τους σε κάποιο από τα δύο. Πολλές φορές μάλιστα μπορεί και να επιφορτίζονται με ενοχές για τις ελλείψεις τους. Ακόμη και τον σύζυγό τους μπορεί να μην προλαβαίνουν να δούνε ουσιαστικά, ακροβατώντας ανάμεσα σε αυτούς τους ρόλους και τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει. Σε αυτές τις περιπτώσεις τίθενται και ηθικά διλήμματα για το αν επέλεξαν σωστά στο να αναλάβουν τόσες πολλές υποχρεώσεις. Από ψυχολογική άποψη και αν ακολουθήσουμε την θεωρία των προτύπων μπορούμε να υποθέσουμε ότι τα παιδιά των μητέρων που εργάζονται και έχουν ένα υψηλό μορφωτικό επίπεδο θέτουν ψηλούς στόχους για τον εαυτό τους, ιδιαίτερα τα παιδιά του ίδιου φύλλου με την μητέρα. Το πρότυπο μιας δημιουργικής μητέρας φαίνεται να επηρεάζει καθοριστικά τα παιδιά, τα οποία θέλουν να μοιάσουν στην μητέρα τους. Αντίθετα τα παιδιά των μητέρων που δεν είναι τόσο δραστήριες επαγγελματικά, χωρίς να είμαστε απόλυτοι, φαίνεται ότι και αυτά δεν θέτουν τόσο ψηλούς μορφωτικούς στόχους και κατόπιν επαγγελματικούς. Κατά συνέπεια βλέπουμε ότι αντισταθμίζεται με κάποιο τρόπο η απουσία κάποιων ωρών από το σπίτι προβάλλοντας το πρότυπο του ολοκληρωμένου ανθρώπου που προσπαθεί να προσφέρει μέσα από πολλαπλούς ρόλους.

Από την άλλη πλευρά η παρουσία του γονέα είναι μια συνισταμένη απαραίτητη για το παιδί. Ο χρόνος που περνάει η μητέρα με τα παιδιά της δεν μπορεί να αντικατασταθεί με τίποτα. Η ψυχολογική υποστήριξη στα παιδιά και η ενεργή παρουσία της μητέρας είναι ίσως πιο σημαντική από τα υλικά αγαθά και την αύξηση του οικογενειακού εισοδήματος. Τα πράγματα όμως δεν μπορούμε να τα βλέπουμε μονοδιάστατα, ιδιαίτερα σε τέτοια σοβαρά θέματα που καλούμαστε να δούμε το συνολικό όφελος μιας οικογένειας και όχι μόνο του κάθε μέλους ξεχωριστά. Η οικογένεια είναι ένας ζωντανός οργανισμός η οποία κινείται σε υγιή πλαίσια, υπό την προϋπόθεση ότι τα μέλη της είναι υγιή σωματικά και ψυχολογικά. Αυτό που

υπαινίσσομαι εδώ είναι ότι δεν μπορούμε εύκολα να αποφανθούμε και μάλιστα κατηγορηματικά και να κάνουμε γενικεύσεις. Αυτό που μπορεί να είναι καλό για μια οικογένεια μοιάζει να μην έχει εφαρμογή σε κάποια άλλη. Γιατί πολύ απλά μπορεί μια μητέρα να αισθάνεται ότι έχει πολλή μεγάλη ανάγκη ψυχολογικά την εργασία της όπως έχει ανάγκη και την οικογένειά της. Μπορεί να αισθάνεται ότι η εργασία της της αποφέρει όχι μόνο οικονομικά οφέλη αλλά και ψυχολογικά και πνευματικά. Μόνο ένας υγιής ψυχικά και πνευματικά άνθρωπος μπορεί να αποτελεί ένα υγιές πρότυπο για το παιδί του.

Βέβαια μπορεί να υπάρχει και η μητέρα που αισθάνεται ότι δεν μπορεί να ανταπεξέλθει στους πολλαπλούς ρόλους, ή απλά ότι το πιο σημαντικό πράγμα για αυτήν είναι η μητρότητα και μέσα σε αυτό το πλαίσιο καλύπτεται πνευματικά και ψυχολογικά. Αυτό είναι κάτι που εξαρτάται από την ατομικότητα της κάθε μητέρας. Αυτό που έχει σημασία και χρειάζεται να αναφέρω είναι η συνειδητή επιλογή της διάθεσης του χρόνου της κάθε γυναίκας ανάμεσα στην οικογένεια ή την εργασία ή και ο συνδυασμός των δύο. Η συνειδητή επιλογή ίσως και να αποτελεί την απάντηση σε αυτό το πρόβλημα. Η συνειδητή επιλογή είναι αυτή που μας καθορίζει ώστε μετέπειτα να μην αισθανόμαστε το βάρος των αναγκαίων επιλογών και να μην νιώθουμε ότι έχουμε αφήσει πίσω μας βασικές μας ανάγκες. Η εξατομικευμένη προσέγγιση στο θέμα ετούτο, στην κάθε γυναίκα ξεχωριστά μπορεί να αποτελεί σωστή κατεύθυνση και οδηγός για μια τέτοια σοβαρή επιλογή.

Η συμβολή της Ποιμαντικής

Ένα τελευταίο ζήτημα σε ετούτο τον προβληματισμό αποτελεί το ερώτημα με ποιόν τρόπο μπορεί να συμβάλει η Ποιμαντική σε αυτό το θέμα. Καταρχήν είναι αναγκαίο να αναφερθεί ότι η Ποιμαντική είναι η επιστήμη των επιστημών και η τέχνη των τεχνών. Κατά συνέπεια η συμβολή της είναι σημαντική σε ένα τέτοιο ζήτημα. Η οικογένεια ως μικρή εκκλησία θα πρέπει να αντιμετωπιστεί με μέριμνα ως σύνολο από την πλευρά της Ποιμαντικής. Έχει προταθεί από τον καθηγητή Α. Μ. Σταυρόπουλο η δημιουργία ενός Κέντρου Προετοιμασίας Γάμου με σκοπό την προετοιμασία των συζύγων για τον έγγαμο βίο και τα προβλήματα που θα

αντιμετωπίσουν.³ Θα μπορούσε ίσως να επεκταθεί ο σκοπός του και τα θέματα που αντιμετωπίζουν οι σύζυγοι σε σχέση με την οικογένεια, αλλά και σε μετέπειτα θέματα επί του πρακτέου, σε θέματα ίσως και προβληματισμούς που αντιμετωπίζουν οι μέλλουσες μητέρες. Ένα τέτοιο θέμα αποτελεί και ο συνδυασμός της οικογένειας με την εργασία και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει μια γυναίκα σε αυτό το μονοπάτι. Η παρουσία ψυχολόγου και ειδικών παιδαγωγών κρίνεται αναγκαία για να κατευθύνει και να βοηθά στα καθημερινά προβλήματα που αντιμετωπίζει στην ανατροφή των τέκνων της. Οι σχολές γονέων που είναι αρκετά διαδεδομένες στην εποχή μας, θα μπορούσαν κάλλιστα εκτός από ψυχολόγους να αποτελούνται και από ανθρώπους που ασχολούνται με το Ποιμαντικό έργο της εκκλησίας, με σκοπό την ένταξη όλων αυτών των προβλημάτων σε ένα πλαίσιο Ποιμαντικής. Αντιμετωπίζοντας την οικογένεια ως σύνολο και μικρή εκκλησία να εντάξουν τα προβλήματα της αυτά σε ένα πλαίσιο κοινωνίας των μελών της, αντιμετωπίζοντας το πρόβλημα ολιστικά και παρέχοντας συμβουλές ωφέλιμες για τα μέλη της αλλά και το σύνολο της οικογένειας.

Η Ποιμαντική μπορεί να αντιμετωπίσει την οικογένεια σαν σύνολο και ως δομικό κύτταρο της κοινωνίας, με σκοπό την εύρυθμη λειτουργία των μελών της ως μέλη της μεγαλύτερης εκκλησίας του Θεού. Μπορεί δηλαδή να δώσει απαντήσεις και λύσεις τέτοιου είδους που να ανταποκρίνονται στην πνευματικότητα του ανθρώπου παρέχοντας προβληματισμούς για θέματα ηθικά και συνειδησιακά. Πιο συγκεκριμένα να βοηθήσει γυναίκες που προσπαθούν να ισορροπήσουν ανάμεσα στον ρόλο της συζύγου, της μάνας και της εργαζόμενης γυναίκας να δώσουν υγιείς απαντήσεις και λύσεις σε θέματα τέτοια που καθορίζουν την υγεία και την ισορροπία της οικογένειάς τους. Οι ηθικοί προβληματισμοί για την αντιμετώπιση τέτοιων προβλημάτων μπορούν να τίθενται προς συζήτηση σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο στα πλαίσια ενός κέντρου προετοιμασίας των συζύγων, αλλά και σε σχολές γονέων, για θέματα ψυχικής υγείας και ισορροπίας της οικογένειας. Ευχή όλων όσων ασχολούνται με την Ποιμαντική αποτελεί η δημιουργία τέτοιων κέντρων, για την Ποιμαντική πλαίσιωση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η σύγχρονη γυναίκα και

³ Α. Μ. Σταυροπούλου, Ποιμαντική προετοιμασία των μελλονύμφων (προετοιμασία αγάπης). Συμβολή εις την Ποιμαντικήν Θεολογίαν, Ψυχολογίαν και Κοινωνιολογίαν. Αθήναι, Εθνικόν Κέντρον Κοινωνικών Ερευνών, 1971, 174 σ. (διδακτορική διατριβή).

η σύγχρονη οικογένεια σε θέματα που σχετίζονται με τον συνδυασμό οικογένειας και εργασίας.

Gustav Klimt, *Μητέρα και παιδί.*